

**ADOPTIONHAKIJOIDEN KANSSA TEHTÄVÄN SOSIAALITYÖN
ULOTTUVUUDET LAPSEN EDUN NÄKÖKULMASTA**

Tiina Hemming

Kandidaatin tutkielma

Sosiaalityö

Avoin yliopisto

Jyväskylän yliopisto

Kevät 2021

TIIVISTELMÄ

ADOPTIONHAKIJOIDEN KANSSA TEHTÄVÄN SOSIAALITYÖN ULOTTUVUUDET LAPSEN EDUN NÄKÖKULMASTA

Tiina Hemming
Sosiaalityö
Kandidaatin tutkielma
Jyväskylän avoin yliopisto
Ohjaaja: Teija Karttunen
Maaliskuu 2021
23 sivua + 1 liite

Tutkielmani tehtävänä on selvittää, kuinka lapsen etu huomioidaan adoptionhakijoiden kanssa tehtävässä sosiaalityössä kansainvälisen adoptioprosessin neuvontavaiheessa. Lisäksi tarkastelen millaisilla asioilla voi olla yhteys lapsen edun toteutumisen selvittämiseen adoptionhakijoiden neuvonnan ja arvioinnin aikana, jolloin adoptoitava lapsi on vielä tuntematon. Kirjallisuuskatsauksena toteutetun tutkimukseni näkökulmana toimii lapsen etu. Tässä tutkimuksessa tarkoitan lapsen edulla lapsen oikeutta pysyvään ja turvalliseen kasvuympäristöön. Adoption kautta lapselle mahdollistuu perhe pysyväksi ja turvalliseksi kasvuympäristöksi.

Tutkimukseeni valikoituneiden 13 artikkelin perusteella adoptionhakijoiden kanssa tehtävällä sosiaalityöllä on lapsen edun toteutumista valmistelevalle ulottuvuus. Tutkimustulokseni osoittavat, että lapsen edun huomioiminen adoptioneuvonnan aikana tarkoittaa adoptionhakijoiden perusteellista valmistamista antamalla monipuolista tietoa adoptiosta ja adoptiolapsista, sekä myönteisen mielikuvan jättämisestä adoptioneuvonnasta palveluna. Lisäksi tutkimustulokseni osoittavat, että sosiaalityöntekijän ja adoptionhakijoiden luottamuksellinen keskusteluyhteys on tärkeä osa lapsen edun toteutumisen valmistelemista. Nämä tekijät auttavat adoptionhakijoita valmistautumaan elinikäiseen sitoutumiseen adoptiolapseen ja etsimään tarvittaessa tukipalveluita myös adoption vahvistamisen jälkeen.

Tutkielmani tulosten perusteella voidaan päätellä, että sosiaalityöntekijän ja adoptionhakijoiden välisellä suhteella saattaa olla yhteys tulevan lapsen edun toteutumisen selvittämiseen. Jos sosiaalityöntekijä ei onnistu luomaan luottamuksellista suhdetta adoptionhakijaan, ei adoptionhakija välttämättä uskalla olla rajoituksetta avoin. Näin ollen totuudenmukaisen vanhemmuuden arvion tekeminen voi häiriintyä. Tämä voi aiheuttaa sen, ettei sosiaalityöntekijä saa tehtyä luotettavaa arviota adoptionhakijan resursseista tarjota lapselle pysyvä ja turvallinen koti kasvuympäristöksi. Tutkielmani tulokset osoittavat, että adoptioneuvonnan ja sen vaikuttavuuden tutkimus on vähäistä, mutta lisätutkimukselle on tarve.

Avainsanat: adoptio, kansainvälinen adoptio, adoptionhakijat, adoptioneuvonta, lapsen etu

SISÄLLYSLUETTELO

1 JOHDANTO	1
2 ADOPTIOPROSESSI JA LAPSEN ETU	2
2.1 Kansainvälinen adoptio	2
2.2 Adoptioneuvonta	3
2.3 Lapsen etu adoptiossa	4
2.4 Tutkimustehtävän asettaminen	7
3 TUTKIMUSASETELMA JA VALITTU AINEISTO	8
3.1 Kuvaileva kirjallisuuskatsaus	8
3.2 Aineiston valikoituminen ja analyysi	9
4 ADOPTIONEUVONNAN ULOTTUVUUDET	10
4.1 Ennakointia ja valmistautumista tuntemattomaan	11
4.2 Lapsen etu edellä aikuisia tukien	13
4.3 Keskusteleva sosiaalityö keskiössä	15
5 JOHTOPÄÄTÖKSET	17
5.1 Yhteenveto tutkimustuloksista	18
5.2 Luotettavuus ja ajatukset jatkotutkimuksesta	19
LÄHTEET	21
LIITTEET	24

1 JOHDANTO

Adoption katsotaan olevan vahva vaihtoehto turvaamaan pysyvä ja turvallinen kasvuympäristö lapselle, joka ei syystä tai toisesta voi asua biologisten vanhempiensa kanssa (Palacios ym. 2019, 57). Adoptiovanhemmuuteen valmistautuminen alkaa kauan ennen kuin adoptoitava lapsi liittyy perheeseen. Adoption konkretisoitumista edeltää intensiivinen jakso paperityötä, arviointia, valmennusta ja odottamista. (Baden ym. 2013, 223–224.) Yleisenä ohjenuorana adoptiotyössä kulkee lapsen edun huomioiminen (AdL 22/2012).

Lapsen etu on keskiössä myös adoptionhakijoiden neuvontavaiheessa, jossa adoptoitava lapsi on vielä toistaiseksi tuntematon. Adoptoitava lapsi ei ole välttämättä edes syntynyt, kun adoptionhakijoiden valmennus ja ohjaus kohti adoptiovanhemmuutta alkavat. Adoptioeuvonnan aikana lapsi on mukana prosessissa yleisenä tietona adoptiolapsista ja heidän taustojensa aiheuttamista mahdollisista haasteista, jotka saattavat vaikuttaa adoptiovanhemmuuteen monin tavoin. Sosiaalityöntekijän vastuulla oleva adoptiohakijoiden perusteellinen arviointi ja valmennus on välttämätön osa adoptioprosessia. (Eriksson 2016a, 32, 39–40.)

Tässä kirjallisuuskatsauksen keinoin toteuttavassa kandidaatintutkielmassani perehdyn siihen, millä tavoin lapsen etu huomioidaan adoptionhakijoiden kanssa tehtävässä sosiaalityössä adoptioprosessin neuvontavaiheessa. Pohdin myös, millaisilla asioilla voi olla yhteys tulevan lapsen edun selvittämiseen adoptioeuvonnan aikana. Aloitan tutkimukseni hahmottamalla, mitä kansainvälisellä adoptiolla ja adoptiolla ylipäänsä tarkoitetaan. Sen jälkeen, kuvaan mitä adoptioprosessiin pakollisena kuuluvaan adoptioeuvontaan sisältyy. Adoptioprosessin avaamisesta siirryn jäsentämään lapsen etua käsitteenä adoption yhteydessä ja kuvaan tutkimustehtäväni. Sen jälkeen esittelen tutkimusasetelman ja kuvaan aineiston keruun prosessia. Tästä siirryn avaamaan tutkimustuloksia. Lopuksi johtopäätöksissä kokoan tutkimustuloksiani ja pohdin tutkimukseni luotettavuutta, sekä paikannan lisätutkimuksen tarpeita.

2 ADOPTIOPROSESSI JA LAPSEN ETU

Adoptio on juridinen toimenpide, jossa vahvistetaan adoptoitavan lapsen ja adoptionhakijan suhde viralliseksi lapsen ja vanhemman suhteeksi (AdL 22/2012 1 §). Adoptio eroaa lastensuojelun sijaishuollon päätöksistä pysyvyytensä kautta. Adoptio on ainoa keino mahdollistaa lapsen ja ei-biologisen vanhemman perhesuhde elinikäiseksi (Pasanen & Tervonen-Arnkil 2013, 66). Adoptiotapahtumaan liittyy kolme osapuolta: adoptoitava lapsi, lapsen biologiset vanhemmat ja adoptiovanhemmat (Ruohio 2017, 16). Vahvistetun adoption jälkeen biologisen vanhemman ja lapsen oikeudellinen suhde katkeaa ja vanhemmuus elatusvelvollisuuksineen siirtyy adoptiovanhemmille tuomioistuimen päätöksellä. Adoptiota ei kuitenkaan voida vahvistaa ilman biologisten vanhempien suostumusta muulloin kuin poikkeuksellisissa, erikseen määritellyissä ja yksilöllisissä lapsen etua voimakkaasti puoltavissa tilanteissa. (AdL 22/2012 11 §, 12 §.) Lapsen yhteys biologiseen perheeseen voi jatkua adoptioneuvonnassa sosiaalityöntekijän ohjauksella valmistellun sopimuksen mukaisesti oikeudellisen suhteen katkeamisesta huolimatta (Pasanen & Tervonen-Arnkil 2013, 52). Yhteydenpitoon liittyvän sopimuksen tulee olla biologisten vanhempien ja adoptiovanhempien molempien hyväksymä, jotta se pääsee toteutumaan sujuvasti (HE 47/2011, 25).

Seuraavaksi avaan mitä tarkoitetaan kansainvälisellä adoptiolla ja adoptioprosessiin pakollisena kuuluvalla adoptionhakijoiden adoptioneuvonnalla. Lisäksi jäsennän, millä tavoin lapsen etu käsitteenä hahmottuu adoption valossa ja tässä tutkimuksessa.

2.1 Kansainvälinen adoptio

Suomessa vuoden 2019 aikana vahvistetuista 370:sta adoptiosta 79 oli kansainvälisiä (SVT 2020). Kansainvälisellä adoptiolla tarkoitetaan tilannetta, jossa lasta ei ole mahdollista auttaa hänen

synnyinmaassaan ja lapsi siirretään toiseen maahan adoptioperheeseen. Juridisesti toimenpide on sama kuin kotimaisessa adoptiossa, mutta adoption myötä katkeaa biologisten perhesuhteiden lisäksi myös lapsen luonnollinen side synnyinmaahansa ja sen kulttuuriin. (Kumpumäki 2013, 111; Ruohio 2017, 17.) Vaikka isossa kuvassa adoption voidaan katsoa lähes aina olevan lastensuojelullista toimintaa, kotimaisessa adoptiossa lapsi ei välttämättä ole missään vaiheessa lastensuojelun asiakkaana. Kansainvälisessä adoptiossa lapsi kuitenkin kulkee aina oman maansa lastensuojelun kautta. Lapsen synnyinmaan lastensuojelu selvittää ensin löytyisikö lapselle koti omasta maasta. (Pasanen & Tervonen-Arnkil 2013, 65.) Kansainvälisissä adoptioissa lastensuojelullinen luonne näkyy myös siten, että Suomeen adoptoidaan lapsia pääosin sellaisista maista, joissa taloudellinen tilanne tai lastensuojelujärjestelmä on riittämätön huolehtimaan heikossa asemassa olevista lapsista (Parviainen 2014, 26). Näin ollen kansainvälisestä adoptiosta voidaan puhua globaalina lastensuojeluna.

Adoptiovanhempien näkökulmasta kansainvälinen adoptioprosessi Suomessa alkaa hakeutumisella sosiaalityöntekijän antamaan adoptioneuvontaan, jonka järjestää adoptionhakijan kotikunta omana toimintanaan tai ostopalveluna. Adoptioneuvonnan aikana sosiaalityöntekijä arvioi adoptionhakijoiden mahdollisuuksia adoptoida lapsi ja kirjoittaa adoptionhakijoiden tapaamisten perusteella kotiselvityksen, joka kuvaa adoptionhakijoiden elämäntilannetta ja valmiuksia ryhtyä adoptiovanhemmiksi. Neuvonnan jälkeen adoptionhakijat rekisteröityvät kansainväliseen adoptiopalveluun, joka ohjaa ja neuvoo adoptioon liittyvässä menettelyssä ja jonka kautta hakijoille haetaan adoptiolautakunnalta adoptiolupa. Luvan saamisen jälkeen adoptiopalvelu hoitaa kaiken yhteydenpidon adoptionhakijoiden valitseman kohdemaan palvelunantajaan, joka valitsee adoptionhakijoille sopivan lapsen. Adoptiovanhemmat hakevat lapsen kohdemaasta maakohtaisia menettelyjä noudattaen. Suomessa kansainväliseen adoptioon liittyvää palvelua antavat Pelastakaa Lapset ry, Interpedia ry ja Helsingin kaupungin kansainvälinen adoptiopalvelu. (STM 2013, 23–25.)

2.2 Adoptioneuvonta

Lapsen adoptioiminen on vapaaehtoista, mutta siihen liittyvä neuvonta ja ohjaus eivät ole (Eriksson 2017, 336). Adoptiolain 22/2012 2 § määrittää, että kaikissa alaikäisen lapsen adoptiota koskeissa toimenpiteissä ensisijaista on lapsen edun huomioiminen ja lain 24 § nimeää adoptioneuvonnan yhdeksi tällaiseksi toimenpiteeksi. Adoptioneuvonta on maksutonta ja tarkoitettu kaikille adoption

osapuolille (STM 2013, 28), mutta tässä tutkielmassani keskityn adoptionhakijoiden saamaan adoptioeuvontaan. Adoptionhakijoiden neuvonnan aikana arvioidaan adoptiolasta toivovien soveltuvuutta adoptiovanhemmiksi, mutta samalla myös valmennetaan kohti adoptiovanhemmuutta (Eriksson 2014, 31). Adoptio edellyttää adoptiovanhempien huolellista valmistamista ja tukemista sekä ennen lapsen liittymistä perheeseen että perheeseen liittymisen jälkeen (Drozd ym. 2018, 339). Adoptiota edeltävän adoptiolasta toivovien kanssa tehtävän sosiaalityön tarkoitus on siis turvata lapsen edun toteutuminen. Lapsen edun turvaaminen tapahtuu adoptionhakijoiden olosuhteiden selvittämisen ja heidän valmentamisensa kautta.

Suomalaisessa adoptioeuvonnassa kulkee prosessin läpi kolme osa-aluetta: valmennus, adoptionhakijoiden itsearviointi ja sosiaalityöntekijän tekemä arviointi. Näiden osa-alueiden kautta sosiaalityöntekijä muodostaa käsityksen adoptionhakijoiden kokonaistilanteesta käyttäen sosiaalityön menetelmiä. Näitä menetelmiä ovat esimerkiksi erilaiset haastattelumenetelmät, toiminnalliset ja kirjalliset tehtävät, mielikuvaharjoitukset, verkostotyö ja palveluohjaus. Prosessissa arvioidaan muun muassa adoptionhakijoiden perhetilannetta, terveyttä, työ- ja talustilannetta, motiiveja sekä kasvatuskykyä ja valmiuksia adoptiovanhemmuuteen. Sosiaalityöntekijä kirjoittaa neuvontakokonaisuudesta selvityksen, joka kuvaa tarvittavalla tasolla adoptionhakijoiden olosuhteet ja jonka perusteella adoptiolupa annetaan adoptiolautakunnassa. (STM 2013, 37–38.)

Adoptioeuvonnan aikana sosiaalityöntekijä pyrkii selvittämään mahdollisimman monipuolisesti millaiset kyvyt ja resurssit adoptionhakijoilla on vanhemmuuteen. Lisäksi adoptioeuvontaa antavan sosiaalityöntekijän on ymmärrettävästi tuotava esille adoptiolasten mahdollisesti kokemien erojen ja kiintymyssuhteen puuttumisen aiheuttamia erityispiirteitä ja pystyttävä kertomaan niihin tarpeisiin vastaamisesta. (STM 2013, 29.) Adoptioeuvontaan liittyvien tapaamiskertojen määrää ei ole erikseen määritelty, mutta keskimäärin adoptionhakijoiden neuvonta ja ohjaus kestävät vuoden ajan (mt., 35).

2.3 Lapsen etu adoptiossa

YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen (60/1991) voidaan ajatella toimivan yleisesti ottaen lapsen edun kivijalkana. Sosiaalityötä sopimus ohjaa muun muassa kolmannen artiklan ensimmäisessä kohdassa, jonka mukaan kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon toiminna on ensisijaisesti

otettava huomioon lapsen etu (LOS 60/1991). Adoptiokäytänteiden yhtenäistämiseksi ja sen kautta lapsen edun toteutumisen vahvistamiseksi on olemassa myös Haagin yleissopimus kansainvälisestä adoptiosta (1993), joka painottaa lapsen edun toteutumisen ensisijaisuutta adoptioprosesseissa.

Lapsen oikeuksien sopimuksen johdantoteksti nostaa perheen luonnollisimmaksi kasvuympäristöksi lapselle ja muistuttaa perheiden oikeudesta saada suojelua ja apua pystyäkseen takaamaan lapselle turvallisen kasvuympäristön (LOS 60/1991). Adoption voidaan katsoa olevan lapsen edun mukaista toimintaa, sillä siinä mahdollistetaan lapselle perhe pysyväksi kasvuympäristöksi, vaikka pysyvyys määrittyykin adoptiossa vain tehtyjen viranomaispäätösten kautta, eikä takaa yksittäisen lapsen omaa kokemusta pysyvyydestä (Pösö 2013, 40). YK:n lapsen oikeuksien sopimus valvoo kuitenkin myös tarkemmin lapsen edun toteutumista adoptiossa. Sopimuksen 21 artikla määrittelee, että kaikkien asianomaisten on saatava asianmukaista neuvontaa adoption liittyen. Sama artikla, kuten myös Haagin yleissopimus adoptiosta (1993), mahdollistaa kansainvälisen lapseksiottamisen, eli kansainvälisen adoption vaihtoehdoksi siinä tilanteessa, jos lapsen huoltamista ei voida järjestää muulla sopivalla tavalla lapsen kotimaassa. Artiklan mukaan lapseksiottamisen, eli adoption, voi vahvistaa vain toimivaltainen viranomainen. (LOS 60/1991.) Yksittäisissä ja monimutkaisissa tilanteissa lapsen edun periaatetta voi olla vaikea noudattaa, mutta sitä ei silti voi ohittaa. Adoptiossa tämä tarkoittaa muun muassa sitä, että adoption tärkein kysymys tulisi koskea sitä, millainen adoptioperhe olisi yksittäiselle adoptoitavalle lapselle sopivin, eikä sitä, millainen lapsi sopisi adoptionhakijoille. (Pösö 2013, 43–44.)

Lapsen etua sidotaan lapsen osallisuuteen itseään koskevan työskentelyn yhteydessä. Lapsen oikeuksien sopimus korostaa lapsen osallisuutta ja kuulemista häntä koskevassa päätöksenteossa. (LOS 60/1991.) Osallisuuden vahvistamisessa tärkeää on kohdata lapsi yksilönä ja yhteiskunnan sekä oman yhteisönsä toimijana, eikä tehdä osallistamisesta teknistä tai menetelmällistä osaa prosessissa (Hotari, Oranen & Pösö 2009, 162). Lastensuojelussa lapsen osallistaminen voi olla lapsen tapaamista, lapsesta puhumista tai vaikkapa lapsen ja vanhemman vuorovaikutuksen seuraamista (Muukkonen 2009, 167). Esimerkiksi vauva, joka ei vielä osaa ilmaista omaa mielipidettään, pidetään osallisena niin, että vauvasta puhutaan ja vauva on mahdollisuuksien mukaan läsnä tapaamisissa (mt., 165). Myös adoptioissa määritetään adoptoitavan lapsen mielipiteen selvittämisestä, sikäli kuin se lapsen ikään ja kehitystasoon nähden on mahdollista (AdL 22/2012 10 §). Lapsen osallistaminen työskentelyyn lähtee jokaisen työskentelyn keskiössä olevan lapsen yksilöllisistä tarpeista ja keinoista olla osallisena. Osallistamista voi olla myös tapaamisissa ja vuorovaikutuksessa lapsesta rakentuva tieto ja sen jakaminen eteenpäin. (Muukkonen 2009, 135.)

Eurooppalainen yleissopimus lasten adoptiosta (39/2012, osa 2 artikla 10) määrittää, että selvitys adoptioijan soveltuvuudesta adoptioon on tehtävä ennen kuin lapsi on sijoitettu adoptionhakijan perheeseen. Näin ollen lapsi on adoptioprosessin neuvontavaiheessa vielä tuntematon eikä osallistu tulevan perheensä valmentamiseen tai valitsemiseen. Tämän vuoksi neuvontaa antava sosiaalityöntekijä ei myöskään voi jakaa kenestäkään tietystä lapsesta tietoa adoptionhakijoille neuvontavaiheessa.

Suomalaisessa adoptiolainsäädännössä lapsen oman mielipiteen kuuleminen on kuitenkin aina ollut tärkeässä roolissa (Parviainen, 2019, 152). Suomen adoptiolaki antaa myös mahdollisuuden nimetä Suomeen ulkomailta saapuvalla adoptiolapselle vastaavan sosiaalityöntekijän ennen kuin adoptio vahvistetaan (HE 47/2011, 54). Sosiaalityöntekijä voi siis kuulla lapsen mielipidettä ja valvoa lapsen edun toteutumista lapsen saapuessa Suomeen, jos lapsen kuulemisen edellytykset iän tai ymmärryksen puolesta täyttyvät. Suomalainen adoptiolaki ei kuitenkaan pysty takaamaan lapsen edun mukaista toimintaa lapsen synnyinmaassa. Kunkin maan oma perhepolitiikka ja yhteiskunnalliset käytännöt muun muassa perintöoikeudellisissa asioissa vaikuttavat siihen, kuinka adoptiolasta toivovat tai lapsen adoptioon luovuttavat vanhemmat toimivat (Parviainen 2014, 18). Monissa adoptiolapsia lähettävissä maissa käytännöt ja prosessit kaipaavat vahvistusta ja valvontaa muun muassa lapsikaupan estämiseksi (Rotabi & Gibbons 2012, 116). Kansainvälinen adoptio on vahva interventio lapsen elämään ja se tarvitsee onnistuakseen toimivaa globaalia lastensuojelua sekä muuta viranomaisverkostoa. Adoptioprosessin etukäteen määritellyt vaiheet ja huolellinen selvitystyö pyrkivätkin takaamaan sen, että adoptio on varmasti lapsen edun kannalta paras vaihtoehto ja motiivit adoptioon ovat asianmukaiset. (Kumpumäki 2013, 110–113.) Myös Haagin yleissopimus kansainvälisestä adoptiosta (1993) pyrkii vahvistamaan rajoja ylittävää adoptiotyötä ja valvomaan yhteisen sopimuksen noudattamista.

Tutustumalla hallituksen eduskunnalle tekemään esitykseen adoptiota koskevan lainsäädännön uudistamiseksi (HE 47/2011) pääsee tarkemmin jäljille siitä, mihin nykyisen adoptiolain (22/2012) määritelmät perustuvat ja miksi niiden ajatellaan ajavan lapsen etua. Lapsen etua adoptiossa turvaa muun muassa adoptiolaisissa (22/2012) määritellyt ikäkysymykset. Adoptionhakijan tulee olla 25-50 vuotias ja ikäero adoptoitavaan lapseen saa olla enintään 45 vuotta ja tulee olla vähintään 18 vuotta (AdL 7.1 §). Ikään liittyvällä ohjauksella pyritään vahvistamaan sitä, että adoptiovanhemmat pystyvät turvaamaan lapselle riittävän huolenpidon ja kasvatuksen lapsen täysi-ikäistymiseen ja varhaiseen aikuisikään saakka. Enimmäisikärajalla pyritään turvaamaan myös sitä, että esimerkiksi kouluikäisenäkin adoptoidun lapsen adoptiovanhemmat jaksavat huolehtia lapsesta mahdollisimman

pitkään ja hyvin. (HE 47/2011, 22.) Ikä on todennettavissa helposti, mutta muun muassa adoptionhakijoiden parisuhteen laadun ja pysyvyyden arviointi on vaikeaa ulkopuolisen toimesta. Tästä syystä adoptiota hakevan pariskunnan on oltava naimisissa, koska avioliiton katsotaan olevan yksi pysyvyyttä adoptiolapsen elämään luova instituutio muun muassa avioliiton solmineiden parisuhteen vakauden, ja toisaalta myös perimisoikeudellisten seikkojen kautta (HE 47/2011, 23). Avopari ei virallisesti voi lähteä adoptioprosessiin yhdessä, mutta avoliitossa elävä voi adoptoida lapsen yksin. Tällöinkin parisuhteen pysyvyyteen on kiinnitettävä huomiota ja adoptiolain 24 § mukaan myös toiselle avopuolisolle annetaan adoptioneuvontaa. (STM 2013, 42.)

Adoptionhakijoiden neuvontavaiheessa adoptiolapsi ei ole osallisena prosessissa, eikä adoptioneuvontaa antava sosiaalityöntekijä tiedä yksilöityjä tietoja lapsesta. Näin ollen tässä adoptionhakijoiden adoptioneuvontavaihetta koskevassa tutkimuksessa ei voida puhua lapsen edusta osallistamisen kautta. Tässä tutkimuksessa lapsen edulla tarkoitan lapsen oikeutta pysyvään ja turvalliseen kasvuympäristöön, joka adoptiossa hänelle muodostuu adoptiovanhempien tarjoaman perheen kautta.

2.4 Tutkimustehtävän asettaminen

Adoptiovanhempien kanssa tehtävää työtä koskevan tutkimuksen vähäisyys nousee esille adoptioneuvontaa käsittelevästä kirjallisuudesta (mm. Baden ym. 2013, Drozd ym. 2018). Adoptiota edeltävien toimenpiteiden, kuten neuvonnan ja valmennuksen tutkimukselle on tarvetta, sillä adoptioon liittyvien eri interventioiden vaikuttavuuden tutkimus on vähäistä. Adoptiovanhempien hyvä tukeminen ja valmistaminen ennen adoptiota voi vähentää adoption jälkeisen tuen tarvetta. (Drozd ym. 2018, 353.)

Juuri siihen, eli adoptiota edeltävään sosiaalityöhön minun tutkielmani keskittyy. Tutkielmani rajautuu käsittelemään adoptionhakijoiden kanssa tehtävää sosiaalityötä ennen lapsen liittymistä perheeseen. Lähestyn aihetta lapsen edun näkökulmasta ja tutkin millaisia ulottuvuuksia adoptioneuvonnan aikaisella sosiaalityöllä on lapsen edun huomioimisessa. Tutkin myös, millaisilla asioilla voi olla yhteys lapsen edun toteutumisen selvittämiseen adoptioprosessin neuvontavaiheessa, jossa lapsi on vielä yksilöimätön ja työ tehdään vanhemmiksi haluavien aikuisten kanssa. Rajaan tutkimukseni käsittelemään vain kansainvälistä adoptiota. Tutkielmani taustoituksessa käyn läpi

kansainvälistä adoptioprosessia Suomessa, mutta tutkielmani käsittelee adoptio-neuvontaa myös kansainvälisen tutkimuksen kautta

Tutkimukseni tarkoitus on selvittää, millä tavoin adoptiovanhempien neuvontavaiheen aikana autetaan lapsen etua toteutumaan tulevaisuudessa, eli silloin kun lapsi on liittynyt adoptionhakijoiden perheeseen. Tutkimuskysymykseni ovat:

Millä tavalla lapsen etu huomioidaan adoptionhakijoiden kanssa tehtävässä sosiaalityössä ennen lapsen liittymistä perheeseen?

Millaisilla asioilla voi olla yhteys tulevan lapsen edun toteutumisen selvittämiseen adoptionhakijoiden neuvonnan aikana?

3 TUTKIMUSASETELMA JA VALITTU AINEISTO

Toteutan tämän tutkimuksen kuvailevana kirjallisuuskatsauksena. Alla määrittelen, mitä kuvailevalla kirjauskatsauksella tarkoitetaan tutkimusmenetelmänä. Sen jälkeen kuvaan, kuinka kokosin tässä tutkielmassa käyttämäni aineiston ja millä tavoin analysoin aineistoani.

3.1 Kuvaileva kirjallisuuskatsaus

Kirjallisuuskatsaus on tieteellinen tutkimusmenetelmä, jossa tutkitaan tehtyä tutkimusta. Tämä tarkoittaa sitä, että menetelmällisin keinoin kerätään yhteen tutkimustuloksia, joiden pohjalta muodostetaan uusia tutkimustuloksia. (Salminen 2011, 1.) Kirjallisuuskatsausta varten kerätään aineisto jo olemassa olevasta kirjallisuudesta, eikä muodosteta aineistoa esimerkiksi havainnoimalla tai kyselyn kautta. Kirjallisuuskatsaus kokoaa yhteen aiheen kannalta merkityksellistä tutkimusta ja

antaa näin yleiskatsauksen aiheeseen ilman, että lukijan on kahlattava läpi kaikkea aiheesta tehtyä tutkimusta (Aveyard 2010, 6).

Kirjallisuuskatsauksen tyypeistä kuvaileva kirjallisuuskatsaus on sallivin. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus mahdollistaa väljemmän tutkimuskysymyksen asettelun eikä aineiston valintaa rajoita tiukat menetelmälliset säännöt. (Salminen 2011, 6.) Oli kirjallisuuskatsaus toteutettu sitten tiukalla systemaattisella otteella tai väljemmän narratiivisen katsauksen tavoin, on kirjallisuuskatsauksen kuitenkin aina sisällettävä perusteellinen kuvaus katsauksen toteuttamisesta ja aineiston valikoitumisesta (Aveyard 2010, 17, 20).

3.2 Aineiston valikoituminen ja analyysi

Aloitin tiedonhaun Google Scholarin kautta käyttämällä hakusanoja *adoptioneuvonta*, *kansainvälinen adoptio*, *adoptioneuvonta sosiaalityö*, *kansainvälinen adoptio sosiaalityö*, *international adoption social work*, *pre-adoption social work*, *prospective parents*, *adoption parents*, *pre-adoption training*, *pre-adoption preparation*, *pre-adoption assessing* ja *international adoption*. Käytin hakusanoista eri yhdistelmiä ja sopivia artikkeleita löytäessäni, tarkastin mitä kautta saan artikkelit kokonaisuudessaan luettavaksi. Tein edellä mainituilla hakusanoilla myös omia hakuja JykDokin kansainvälisistä e-aineistoista. Näiden hakujen jälkeen tarkensin näkökulmaani lapsen etuun ja tein hakuja myös sanoilla *lapsen etu adoptiossa*, *lapsen etu*, *the best interest of the child in adoption*, *child's best interest*. Suomenkielisiä hakuja tein myös kotimaisten artikkeleiden tietokannasta Arto. Lopulliseen aineistooni ei kuitenkaan päätynyt yhtään suomenkielistä artikkelia.

Yksittäisiä hakuja tehokkaammaksi tiedon keräämisen tavaksi minulle muodostui aiheeni taustoituksen yhteydessä niin kutsuttu lumipallometodi, jossa etsitään sopivia aineistoja jo löydettyjen tutkimusten kautta. Aloitin lumipallometodin Erikssonin (2016a) ja Ruohion (2017) väitöskirjoista. Väitöskirjoja lukiessani huomioin kaikki mahdollisesti tutkielmaani hyödyttävät aihealueet ja tarkistin niiden lähdekirjallisuuden. Neljä tutkimusaineistooni päätyneistä artikkeleista löysin kartoittaessani aihepiiriä ja näistä kolmea olen käyttänyt myös tutkielmani taustoituksessa. Taulukointi aineistostani on tutkimukseni liitteenä (liite 1).

Rajasin hausta ulkopuolelle tutkimukset, jotka löytyivät *pre-adoption* -hakusanan kautta, mutta käsittelevät adoption laillistamisen odottamisen aikaa lapsen perheeseen sijoittamisen jälkeen.

Tarkoitukseni oli löytää tutkimuksia, jotka käsittelevät työskentelyä adoptionhakijoiden kanssa nimenomaan aikana ennen lapsiesityksen saamista. Lisäksi aineistooni valikoituneiden tutkimusten tuli käsitellä sellaista adoptioineuvontaa (*pre-adoption work, pre-adoption preparation*), joka sisältää samankaltaisia elementtejä kuin adoptioineuvonta Suomessa. Nämä elementit ovat valmennus ja arviointi. Rajasin hausta ulkopuolelle myös sellaiset lapsen etua (*the best interest of the child*) jäsentävät artikkelit, jotka keskittyivät adoptoitavan lapsen kanssa tehtävään sosiaalityöhön. Tein hakuja ja hyväksyin lopulliseen aineistooni artikkeleita vuosilta 2010-2021. Tämän tutkimuksen aineisto koostuu 13 vertaisarvioidusta artikkelista, jotka löytyvät taulukoituna liitteistä (liite 1).

Aloitin sisällönanalyysin jo aineistoa kerätessäni. Tein jatkuvaa jäsenystä löytämiäni artikkeleita lukiessani, ja kysyin teksteiltä aktiivisesti, millä tavalla adoptionhakijoiden neuvontavaiheessa pyritään huomioimaan lapsen etu. Vaikka yleinen ajatus on, että aineistonanalyysiin ryhdytään aineiston keräämisen jälkeen, on kuitenkin tavallista, että analyysia tehdään prosessin rinnalla jatkuvasti (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2016, 223). Lopullisen aineistoni perusteella löysin kolme pääasiallista teemaa, joiden alle aloin kokoamaan tuloksia. Niitä kuvaan tarkemmin seuraavassa luvussa.

4 ADOPTIONEUVONNAN ULOTTUVUUDET

Seuraavaksi jäsenän tutkielmaani valikoituneista artikkeleista kerättyä tietoa hahmottaakseni sosiaalityön ulottuvuuksia adoptionhakijoiden kanssa tehtävässä työssä adoptioprosessin neuvontavaiheessa lapsen edun näkökulmasta. Ensimmäisenä kuvaan adoptioineuvontaa tuntemattomaan ja lapsen edun huomioimiseen valmistavana sekä realistista mielikuvaa rakentavana sosiaalityönä. Sen jälkeen avaan adoptioineuvontaa antavan sosiaalityöntekijän ristiriitaistakin roolia adoptionhakijan tukijana ja arvioijana, sekä tulevan lapsen edun turvaajana. Viimeisenä nostan esille keskustelun sosiaalityön keinona tulevan lapsen edun toteutumisen selvittämiseksi adoptioineuvonnan aikana, jolloin adoptoitava lapsi ei ole vielä osallisena prosessissa.

4.1 Ennakointia ja valmistautumista tuntemattomaan

Kansainvälinen adoptio voi olla kokemuksena palkitseva ja positiivinen, mutta siihen voi liittyä myös paljon sellaista, johon adoptionhakijat eivät ilman asianmukaista neuvontaa ja ohjausta osaa varautua. Jokainen perhe ja lapsi muodostaa oman yksilöllisen kokonaisuutensa, mutta joitakin yleisiä haasteita on tunnistettavissa adoptioperheissä. Vaikkei adoptiolapsen liittyviä yksilötason ongelmia voi adoptioneuvonnassa käydä edeltävästi läpi, on adoptionhakijoita tärkeää valmistaa mahdollisiin haasteisiin, joita kansainvälisesti adoptoitujen lasten myötä voi perheisiin tulla. Tällaisia haasteita adoptiolapselle saattaa muodostua, sillä lapsen taustalla voi olla kaltoinkohtelua tai hoivan ja huolenpidon laiminlyöntiä. Tämän tiedostaminen auttaa perheitä tulevaisuudessa tunnistamaan ongelmia ja hakemaan apua. (Mounts & Bradley 2020, 34, 37.) Ruotsissa tehtyjä kotiselvityksiä (*assessment report*) tutkineet Lind ja Lindgren (2016, 56) nostavat esille adoptionhakijoiden kokeneen pakollisen adoptioneuvonnan usein tarpeelliseksi tietolähteeksi. Adoptioneuvonta vahvistaa ajatusta siitä, että kyse on pysyvästä sitoutumisesta lapseen, jolla voi olla erityisiä piirteitä johtuen muun muassa mahdollisista varhaislapsuuden traumaista ja hoidon puutteesta tai menetyksistä. Adoptioneuvonnan myötä saadut tiedot vaikuttavat adoptionhakijoiden mielikuvien muodostumiseen realistisiksi adoptiota ja omia kykyjään ajatellen. (Lind & Lindgren 2016, 56.)

Palacios ym. (2019, 64) korostavat, että adoptioon on osattava suhtautua elinikäisenä kokemuksena niin adoptiolapsen myötä tulevissa positiivissa elämäntapahtumissa, kuin mahdollisissa vaikeuksissakin. Myös Miller ym. (2016, 315) toteavat, että 2010-luvulla kansainvälisessä adoptiossa on hyvin todennäköistä, että adoptoitavalla lapsella on erityistarpeita, jotka ilmenevät joko ennen tai jälkeen adoptiosijoituksen. Kun kansainvälinen adoptio katsotaan vasta viimesijaiseksi lapsen auttamisen muodoksi ja kansainvälisten adoptoiden määrä on sitä mukaa pienentynyt, on samaan aikaan erityistarpeisten lasten kansainvälinen adoptio lisääntynyt. Kun erityistarpeisille lapsille ei löydy koteja kotimaasta, he vapautuvat kansainväliseen adoptioon. Adoptionhakijat vastaavat adoptioprosessin aikana kysymyksiin siitä, millaisia diagnooseja he ovat valmiita hyväksymään tulevalla adoptiolapsellaan, mutta aina diagnoosit tai erityistarpeet eivät ole lapsen sijoitusvaiheessa tiedossa. Näin ollen kaikkien adoptionhakijoiden valmennukseen on tärkeää sisältyä tietoa yleisistä käytösongelmista sekä psykologisista ja psykiatrisista häiriöistä, joita adoptiolapsella voi olla. (Miller ym. 2016, 309, 310–315.)

Toisaalta Bergsund ym. (2018, 288) tuovat esille, että samaan aikaan kun adoptionhakijoita on välttämätöntä ohjata varautumaan haasteisiin, ei adoptioneuvonta voi olla liian ongelmakeskeistä, jottei se saa adoptionhakijoita luopumaan adoptiosta pelon vuoksi. Adoptioneuvonnan on sisällettävä sopivassa suhteessa tietoa ongelmista, mutta myös kuvausta onnistumisista ja positiivisista kokemuksista (Bergsund ym. 2018, 288). Näin ollen voidaan ajatella, että adoptioneuvonnan aikaisen sosiaalityön tarkoitus on valmistaa adoptiovanhemmuuteen sen erityispiirteet huomioiden, mutta myös kannustaa kohti vanhemmuutta, jotta turvallista perhettä vaille olevat lapset tulisivat adoptoiduiksi ja lapsen etu sen kautta toteutuneeksi. Leen ym. (2018) tutkimus adoptiovanhempien näkemyksistä adoptioneuvonnasta osoittaaakin, että adoptionhakijat kaipaavat hyvin monipuolista tietoa etukäteen. Tutkimus nostaa esille, että ennalta annettu tieto liittyen lasten erityistarpeisiin koettiin hyvin tärkeäksi adoptionhakijoiden keskuudessa. Myös esimerkiksi tieto etniseltä taustaltaan eroavan lapsen adoptoimisen mukanaan tuomista käytännön tason vaikutuksista koettiin tarpeelliseksi. (Lee ym. 2017, 68.) Baden ym. (2013, 224) nostavat esille myös tarpeen herätellä adoptionhakijoita pohtimaan omia käsityksiään liittyen rodullisuuteen ja kulttuurisuuteen. Samalla Baden ym. (2013, 224) peräänkuuluttavat näiden käsitysten vaikutusten tutkimuksen tarvetta, sillä käsityksillä voi olla merkitystä kansainvälisen roturajoja ylittävän (*transracial*) adoption lopputulemiin.

Realistisen otteen säilyttävä adoptioneuvonta tasapainottelee jatkuvasti pessimismin ja optimismin välillä. Vertaistuki voi olla sosiaalityön tukena adoptionhakijoiden valmistamisessa ja todenmukaisemman mielikuvan muodostamisessa. Adoptioprosessin läpikäyneiden tuki myös adoption laillistamisen jälkeen voi hyödyttää adoptioperheitä. (Lee ym. 2017, 70.) Adoptioperheiksi sopivien perhemallien käsitys on viime vuosina laajentunut. Aikaisemmin adoptionhakijat olivat pääasiassa naimisissa olevia hyvän sosiaalisen aseman omaavia pariskuntia ja arvioinnissa sellaiset asiat olivat tärkeitä. Nykyään soveltuvuuden arvioinnissa merkittävämmässä roolissa on vanhemmuuden kapasiteetti. (Palacios ym. 2019, 59.) Adoptionhakijoiden itsearvioinnin ollessa yksi kolmesta osa-alueesta sosiaalityöntekijän koostamasta kokonaisarvioinnista (STM 2013, 37), on adoptionhakijoilla oltava mahdollisimman todenmukainen käsitys adoptiovanhemmuudesta. Näin he voivat sosiaalityöntekijän tuella arvioida omaa kapasiteettiaan ja resurssiaan siitä näkökulmasta, että pystyvätkö he tarjoamaan adoptiolapselle pysyvän kodin. Ylipäänsä realistisen mielikuvan muodostuminen adoptiosta ja elämästä adoptoidun lapsen kanssa vahvistaa adoptionhakijoiden valmiutta ryhtyä adoptiovanhemmuuteen.

4.2 Lapsen etu edellä aikuisia tukien

Kuten adoptioneuvontaa kuvatessani jo jäsensin, adoptioneuvontaa antava sosiaalityöntekijä tukee adoptionhakijoiden prosessia vanhemmuuteen valmistautumisessa samanaikaisesti, kuin lapsen etua mielessä pitäen arvioi hakijoiden mahdollisuutta tarjota lapselle pysyvä perhe (mm. Eriksson 2014, 49). Vaikka adoptionhakijat nähdään adoptioprosessin eniten valtaa omaavina jäseninä (Baden ym. 2013, 222), on kuitenkin niin, että adoptioasetelmassa yksityisestä perheen perustamiseen liittyvästä päätösestä tulee lapsen edun toteutumisen selvittämiseen perustuen viranomaisen ohjaama ja kontrolloima prosessi (Eriksson 2017, 326). Sosiaalityöntekijälle muodostuu neuvonnan aikana tuen antajan, mutta myös sopivuutta ja vanhemmuuden resursseja arvioivan ”portinvartijan” rooli (Eriksson ym. 2015, 414). Tämä vastakkainasettelu voi aiheuttaa jännitteitä, jotka taas saattavat estää luottamuksellisen suhteen syntymisen asiakkaan ja sosiaalityöntekijän välille. Adoptionhakija saattaa piilottaa negatiivisia tunteitaan ja pyrkiä vastaamaan vain tavoilla, joiden toivoo vaikuttavan arviointiin positiivisesti. Adoptionhakijat eivät välttämättä uskalla kertoa esimerkiksi epävarmuuksistaan liittyen adoptioon valintana, sillä pelkäävät sen vahingoittavan meneillään olevaa prosessia tai jopa keskeyttävän sen. Jos keskustelu on joiltain osin rajoittunutta, sosiaalityöntekijä ei saa tehtyä luotettavaa arviointia adoptionhakijoiden tilanteesta, mutta myös adoptionhakijoiden tuen tarpeet saattavat jäädä piiloon. (Eriksson 2017, 332, 336–337.) Wirzén ja Lindgren (2020) nostavat hankalien teemojen äärellä olemisen tärkeäksi osaksi adoptionhakijoiden arviointiprosessia ja yhdeksi mittariksi arvioinnin luotettavuudesta. Vaikeista asioista puhumisen voidaan katsoa olevan merkki adoptioneuvonnan laadukkuudesta, sillä sosiaalityöntekijä on saanut aikaan luottamuksellisen yhteyden adoptionhakijoihin ja avoin keskustelu on ollut mahdollista. (Wirzén & Lindgren 2020, 8.)

Sosiaalityöntekijän arvioinnin alaisena oleminen voi aiheuttaa asiakkaassa pelkoa ja ahdistustakin, jotka saattavat myös vaikuttaa adoptioneuvonnan aikana käytyihin keskusteluihin (Eriksson 2016, 216). Adoptionhakijoiden ja arvioinnista erillään olevien adoptiovalmennuskurssien kouluttajien kokemuksiin perustuva tutkimus (Bergsund ym. 2018, 287) tukee tätä asetelmaa osoittamalla, että adoptionhakijat tunsivat olonsa mukavaksi ja turvalliseksi kurssilla, jonka kouluttajat eivät osallistuneet arviointityöhön. Adoptionhakijat ovat arvioinnin aikana haavoittuvaisessa asemassa, koska heidän haaveensa saada lapsi on vaakalaudalla ja riippuvainen sosiaalityöntekijän arvioinnista (Eriksson 2017, 330). Näin ollen adoptionhakija ei välttämättä täysin rentoudu ja vastaa kysymyksiin vailla jännitteitä, kun sosiaalityöntekijä suorittaa prosessiin kuuluvaa arviointia. Tämä voi välillisesti vaikuttaa tulevan lapsen etuun tai edun toteutumisen selvittämiseen, sillä sosiaalityöntekijä ei

välttämättä saa muodostettua todellista kuvaa adoptionhakijoiden resursseista tai saa keskusteltua riittävästi heidän epävarmuuksistaan prosessiin liittyen.

Lapsia odottavia vanhempia on enemmän kuin adoptioon tulevia lapsia. Tämä saattaa saada aikaan sen, että adoptiovanhemmat ovat neuvontavaiheessa avoimempia ja valmiimpia erityistarpeisen lapsen adoptioon, kuin mihin heidän tosiasialliset resurssinsa riittäisivät. Adoptionhakijat saattavat kokea, että valikoivuus voi pitkittää adoptioprosessia. Tämä kokonaisuus korostaa adoptioneuvonnan ja valmennuksen tarpeellisuutta. (Miller ym. 2016, 309.) Adoptionhakijat saattavat siis nostaa oman ensisijaisen tavoitteensa lapsen saamisesta etusijalle ja yliarvioida omia kykyjään kasvattajina. Tällöin lapsen edun toteutuminen on vaarassa, koska adoptionhakijat eivät todellisuudessa saatakaan pystyä vastaamaan adoptoimansa lapsen tarpeisiin.

Eriksson (2017, 330) hahmottaa tarkemmin, että vaikka lapsen edun tulisi olla adoptiossa aina ainoa ohjaava periaate, adoptioprosessin neuvontavaiheessa mukana on kuitenkin kaksi joukkuetta: adoptionhakijat ja sosiaalityöntekijä. Näiden joukkueiden ensisijaiset tavoitteet voivat olla ristiriidassa keskenään. Samaan aikaan, kun sosiaalityöntekijä valvoo toistaiseksi tuntemattoman adoptoitavan lapsen edun toteutumista arvioimalla adoptionhakijoiden valmiuksia vanhemmuuteen, adoptionhakijat tavoittelevat sosiaalityöntekijän tukemaa mahdollisimman sujuvaa byrokratiaa tullakseen vanhemmiksi. Mutta vaikka joukkueiden ensisijaisissa tavoitteissa on ristiriitaa, molempien tahojen toissijaiset tavoitteet täydentävät toisiaan. Pääasiassa adoptionhakijat toivovat tulevansa vanhemmiksi, mutta haluavat myös tarjota kodin lapselle. Sosiaalityöntekijä taas lapsen edun toteutumisen lisäksi haluaa auttaa ja tukea adoptionhakijoita muodostamaan perheen. (Mt., 335.)

Edellä olen kuvannut adoptionhakijoiden tarpeiden olevan adoptioneuvonnan aikana toissijaisia lapsen etuun nähden. On kuitenkin myös huomioitava, että vaikka adoptionhakijoiden miellyttäminen tai ylipäänsä aikuisen tarpeisiin vastaaminen ei ole adoptioneuvonnan johtava tavoite, on adoptionhakijoiden tyytyväisyydellä saamaansa palveluun merkitystä lapsen etua ajatellen tulevaisuudessa. Lapsen oikeuksien (60/1991) sopimuksen mukainen perheen oikeus saada suojelua ja apua ei yksinään riitä takaamaan lapsen etua. Myös perheen on itse oltava valmis hakeutumaan avun piiriin ja ottamaan tukea vastaan. Jos adoptionhakija tuntee tyytymättömyyttä saamaansa adoptioneuvontaan palveluna, voi se aiheuttaa vastahakoisuutta etsiä tukea ja palveluja adoptiolapsen liittyttyä perheeseen. Toisin sanoen adoptionhakijoiden tyytyväisyys saamaansa tukeen ja ohjaukseen neuvontavaiheessa voi lisätä halukkuutta hakeutua tuen piiriin myös adoption jälkeen mahdollisten haasteiden ilmaannuttua. Tämä taas lisää perheen hyvinvoinnin kautta lapsen hyvinvointia

pidemmällä tähtäimellä. (Eriksson ym. 2015, 425, 427.) Myös Lee ym. (2017, 70) nostavat esille näkökulman adoption vaikutuksesta läpi elämän, kuvaamalla adoptioneuvontaa pitkän prosessin ensimmäisenä osana. Uusia kysymyksiä ja tuen tarpeita nousee adoptioperheissä esille lapsen kehitysvaiheiden myötä. Tämän näkemyksen on tärkeää olla esillä jo adoptioneuvonnan aikana, jotta perheet osaavat valmistautua hakemaan tukea myös myöhemmin. (Lee ym. 2017, 70.) Adoptioneuvonnan on oltava hyödyllistä jokaiselle osapuolelle, jotta sen kautta voidaan vahvistaa tulevan perheen hyvinvointia ja tukea samalla adoptiolapsen hyvinvointia (Eriksson 2017, 337).

4.3 Keskusteleva sosiaalityö keskiössä

Koska adoptoitava lapsi on neuvonnan aikana vielä yksilöimätön, sosiaalityöntekijällä ei ole mahdollisuutta arvioida esimerkiksi lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutussuhdetta muodostaakseen käsitystä adoptionhakijoiden soveltuvuudesta vanhemmiksi. Valmiuksien arviointi perustuu pääsääntöisesti adoptionhakijoiden ja sosiaalityöntekijän välisiin keskusteluihin. (Eriksson 2014, 34–35; Noordegraaf, Van Nijnatten & Elbers 2010, 306.) Jos perheessä on vanhempia lapsia, adoptionhakijoiden vanhemmuutta on mahdollista arvioida myös heidän kauttaan muun muassa havainnoimalla, mutta myös hankkimalla tietoa vanhempien lasten kanssa toimivilta aikuisilta, kuten opettajilta (Lind & Lindgren 2016, 57). Keskustelut ovat kuitenkin avainasemassa myös perheiden valmistamisessa esimerkiksi mahdollisen erityistarpeisen lapsen vastaanottamiseen, sillä ennakoiva ohjaus ja tiedonanto voivat auttaa adoptiovanhempien ja adoptoitavan lapsen kiintymyssuhteen muodostumisesta (Miller ym. 2016, 315). Kuten olen jo aiemmin todennut, keskusteluissa sosiaalityöntekijä pyrkii arvioimaan adoptionhakijoiden valmiuksia, mutta myös vahvistamaan niitä antamalla tietoa ja mahdollistamaan siten valmistautumista adoptioon. Adoptiolapsi ei ole osallisena neuvonnassa, mutta sosiaalityöntekijä osallistaa mielikuvaa lapsesta keskusteluissa aktiivisesti.

Wirzen ja Čekaitė (2021) tutkivat tarkemmin millä tavoin keskustellen sosiaalityöntekijät saavuttavat adoptioneuvonnan monisyiset arvioinnin ja valmentamisen tavoitteet. Tutkimuksen mukaan sosiaalityöntekijä ohjaa keskustelua siinä määrin, että adoptionhakijoiden vastaukset muodostuvat arvioitaviksi ja pysyvät aiheessa. Ohjatakseen keskustelua kohti valmentavaa, mutta myös arvioitavaa ja kotiselvitykseen kirjattavaa muotoa, sosiaalityöntekijän on etsittävä adoptionhakijoiden epämääräisistäkin ja aiheesta poukkoilevista vastauksista olennaisimmat kohdat. Sosiaalityöntekijä voi esimerkiksi poimia vastauksista adoptioprosessin ja adoptiovanhemmuuden kannalta

merkitykselliset asiat, ja tiivistetysti esittää ne adoptionhakijoille varmistaakseen ymmärsikö oikein. Näin sosiaalityöntekijä auttaa adoptionhakijoita pohtimaan omia vastauksiaan adoptioon valmentautumisen näkökulmasta. Tällaisessa ohjaamisessa kysymyksenasettelulla on merkittävä tehtävä. (Mt., 15–17.) Sosiaalityöntekijä siis auttaa adoptionhakijoita jäsentämään ajatuksiaan ja liittämään niitä adoptioprosessiin. Sosiaalityöntekijän on näin ollen kuunneltava tarkasti adoptiohakijoita ja aktiivisesti prosessoitava vastauksia adoptioeuvonnan ja vanhemmuuden arvioinnin näkökulmasta.

Jos adoptionhakijoina on pariskunta, on sosiaalityöntekijän pyrittävä arvioimaan muun muassa adoptionhakijoiden parisuhteen laatua, sillä kuten jo aiemmin mainitsin, tasapainoisen avioliiton katsotaan olevan yksi tärkeä tekijä lapsen tulevaisuuden kannalta (STM 2013, 41). Sosiaalityöntekijä pyrkii selvittämään, miten parisuhde tukee lapsen etua, mutta ei vie liaksi huomiota vanhemmuudesta. Tämä näkyy kotiselvityksissä muun muassa niin, että adoptionhakijoiden parisuhdetta kuvataan tasaiseksi ja vakiintuneeksi, mutta ei esimerkiksi intohimoiseksi, sillä intohimoisen suhteen voidaan katsoa vievän huomiota pois lapsesta. (Lind & Lindgren 2016, 60.)

Parisuhdettakin arvioidessa keskustelut ovat merkittävässä roolissa. Noordegraafin ym. (2010) tutkimus adoptionhakijoiden ja sosiaalityöntekijöiden välisistä keskusteluista keskittyy pohtimaan, miten sosiaalityöntekijä arvioi adoptionhakijoiden parisuhdetta keskustelujen perusteella. Tutkimuksen mukaan keskusteluissa arvioinnin kannalta merkityksellistä ei ole pelkästään vastausten sisällöt, vaan myös se, kuinka adoptionhakijat toteuttavat parisuhdettaan keskustelutilanteissa. Sosiaalityöntekijät kysyvät molempia osapuolia vastaamaan houkuttavia kysymyksiä ja tarkastelevat kuinka adoptionhakijat lähtevät refleктоimaan omaa suhdettaan. (Mt., 293.) Sosiaalityöntekijät havainnoivat myös, kuinka adoptionhakijat muodostavat omaa parisuhdettaan kuvaavaa todellisuutta muun muassa katseilla, puheenvuoroja vaihtamalla ja toiselle tilaa antamalla. Tällaisessa keskustelutilanteessa sosiaalityöntekijä kuuntelee vastauksia ja rakentaa yhteistyössä adoptionhakijoiden kanssa kuvaa heidän parisuhteestaan. Lopulta sosiaalityöntekijä kirjaa saamansa käsityksen auki kirjalliseen selvitykseen. (Mt., 305–306.) Myös Lind ja Lindgren (2016, 59) toteavat, että sosiaalityöntekijöiden kirjoittamista kotiselvityksistä (*assessment report*) nousee esille parisuhteen perustietojen lisäksi kuvaus pariskunnan tavasta olla vuorovaikutuksessa.

Keskustelujen aikana adoptionhakija pyrkii antamaan itsestään mahdollisimman suotuisan kuvan ja sosiaalityöntekijä koettaa rakentaa adoptionhakijasta mahdollisimman rehellisen näkemyksen (Eriksson 2017, 331). Ja vaikka esittelin parisuhteen tilan arvioinnin osana adoptioeuvontaa, ei Palacioksen ym. (2019, 67) mukaan arvioinnissa tulisi antaa liikaa painoarvoa yksinkertaisesti

määriteltävissä oleville tekijöille, sillä ne eivät suoraan korreloi vanhemmuuden kapasiteetin kanssa. Tällaisia tekijöitä ovat muun muassa ikä, sukupuoli, parisuhdetilanne tai seksuaalinen suuntautuminen. Arvioinnissa ja ohjauksessa on tärkeämpää varmistua siitä, että adoptionhakija on täysin valmistautunut ja motivoitunut sitoutumaan lapseen pysyvästi ja vastaamaan lapsen tarpeisiin mahdollisesti vaikeidenkin haasteiden edessä. (Palacios 2019, 67.) Eriksson (2017, 337) jäsentää, että onnistunut adoptionhakijoiden arviointi perustuu heidän totuudenmukaisiin kertomuksiinsa.

Samaa luottamuksellisen suhteen ja keskustelemisen tavan merkitystä korostavat myös Wirzén ja Lindgren (2020, 11). Adoptionhakijoiden vaikeat kokemukset, kuten lapsettomuus ja kriisit avioliitossa tai muulla elämän osa-alueella, eivät ole arvioinnissa tärkeitä tekijöitä siksi, että niitä on ylipäänsä ollut tai siksi, että ne voisivat estää adoption. Merkittävämpää on se, kuinka adoptionhakijat puhuvat vaikeista ajanjaksoista ja miten sosiaalityöntekijä saa kutsuttua adoptionhakijat tällaiseen luottamukselliseen keskusteluun. (Mt., 5.) Sosiaalityöntekijä pyrkii keskusteluissa selvittämään, kuinka adoptionhakijat ovat käsitelleet raskaita asioita ja tunnistavatko he kriisit tai muut hankalat ajanjaksot elämässään. Keskustelujen tavoitteena ei ole saada raporttia adoptionhakijoiden elämäkokemuksista, vaan tarkoituksena on luoda luottamuksellinen ilmapiiri, jossa adoptionhakijat uskaltavat puhua rehellisesti kokemuksistaan ja tuntemuksistaan. Tämä auttaa sosiaalityöntekijää muodostamaan aidon näkemyksen adoptionhakijoista ja heidän tavastaan kohdata kriisejä, mutta vahvistaa myös adoptionhakijoiden itsetuntemusta matkalla kohti adoptiovanhemmuutta. (Mt., 10.)

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä kandidaatintutkielmassa etsin vastausta siihen, millä tavalla lapsen etu huomioidaan adoptionhakijoiden kanssa tehtävässä työssä adoptioprosessin neuvontavaiheessa sekä siihen, millaisilla asioilla voi olla yhteys tulevan lapsen edun toteutumisen selvittämiseen adoptionhakijoiden neuvonnan aikana. Lapsen edulla tässä tutkimuksessa tarkoitan lapsen oikeutta perheeseen pysyvänä ja turvallisenä kasvuympäristönä. Tutkielmaani valikoitujen artikkeleiden mukaan lapsen edun huomioiminen adoptioneuvonnassa perustuu kolmeen kokonaisuuteen, jotka

ovat tiedonanto, myönteisen vaikutelman antaminen adoptioeuvonnasta tukimuotona, sekä hyvä keskusteluyhteys sosiaalityöntekijän ja adoptionhakijan välillä.

5.1 Yhteenveto tutkimustuloksista

Perusteellinen etukäteen annettu tieto adoptioprosessista ja adoptiolapsen mahdollisista erityispiirteistä auttaa adoptionhakijoita muodostamaan realistisen kuvan adoptiosta ja suhteuttamaan omat voimavaransa siihen. Tämä ajaa lapsen etua, sillä näin adoptionhakijat tietävät mihin ovat ryhtymässä eivätkä lannistu mahdollisten haasteiden edessä, vaan pyrkivät aktiivisesti tarjoamaan adoptoidulle lapselle pysyvän ja turvallisen kodin. (Mm. Lind & Lindgren 2016.) Neuvontavaiheen on tärkeää sisältää myös tietoa mahdollisista myöhemmin tarvittavista tukipalveluista. Perusteellinen etukäteen annettu tieto auttaa adoptiovanhempia myös tunnistamaan muun muassa kiintymyssuhteen haasteita ja hakemaan siihen oikeanlaista tukea. (Mounts & Bradley 2020, 34). Myönteinen kuva adoptioeuvonnasta sen sijaan vahvistaa adoptionhakijoiden mielikuvaa tukipalveluista ja kannustaa hakemaan apua, mikäli tukipalveluille on myöhemmin tarve. Tämä tukee lapsen etua siitä näkökulmasta, että perhe ei peittele tuen tarpeitaan ja tukea vastaanottaessaan perheellä on keinoja säilyä turvallisena kasvuympäristönä. (Eriksson ym. 2015, 427.) Adoptioeuvonta perustuu pitkälti sosiaalityöntekijän ja adoptionhakijoiden välisiin keskusteluihin. Keskustelujen kautta sosiaalityöntekijä muodostaa arvion adoptionhakijoiden sopivuudesta adoptiolapsen vanhemmiksi. Sosiaalityöntekijä ei kuitenkaan rakenna mielikuvia yksin, vaan vuorovaikutuksessa adoptionhakijoiden kanssa. (Mm. Noordegraaf ym. 2010, 306.)

Adoptioeuvonnan aikaisella sosiaalityöntekijän kahtalaisella roolilla tukijana ja arvioijana, voi olla yhteys lapsen edun selvittämiseen adoptionhakijoiden kanssa tehtävässä työssä. Arvioinnin alaisena oleminen saattaa vaikuttaa adoptionhakijoiden avoimuuteen keskusteluissa, sillä he tavoittelevat mahdollisimman sujuvaa adoptioprosessia. Tuon tavoitteen ohjaamana he pyrkivät antamaan itsestään mahdollisimman positiivisen vaikutelman ja saattavat peitellä negatiivisia tunteitaan. (Eriksson 2017, 337.) Tällöin sosiaalityöntekijä ei välttämättä pääse vastaamaan adoptionhakijoiden tuen tarpeisiin tai selvittämään tarvittavalla tasolla, pystyvätkö adoptionhakijat tarjoamaan lapselle pysyvän ja turvallisen kodin. Jos sosiaalityöntekijä ei onnistu luomaan luottamuksellista suhdetta adoptionhakijoihin, voi totuudenmukaisen arvion tekeminen häiriintyä (Wirzén & Lindgren 2020, 10). Näin ollen sosiaalityöntekijän luomalla ilmapiirillä voi olla yhteys lapsen edun toteutumisen

selvittämiseen adoptioneuvonnan aikana. Toisaalta myös sosiaalityöntekijän kysymystenasettelulla on merkitystä arvioinnin kannalta (Wirzén & Čekaitė 2021, 16). Adoptionhakijoiden kanssa työskentelevän sosiaalityöntekijän on siis oltava taidokas keskustelija niin kuuntelijana kuin kysyjänäkin, tukeakseen lapsen edun toteutumista mahdollisimman hyvin. Tutkimustulosteni perusteella hahmotan adoptioneuvonnan olevan lapsen edun toteutumista valmistelevaa sosiaalityötä. Kaikilla edellä mainitsemillani tekijöillä on nimenomaan lapsen edun toteutumista valmisteleva ulottuvuus.

5.2 Luotettavuus ja ajatukset jatkotutkimuksesta

Adoptioneuvonnan katsotaan olevan välttämätön osa adoptioprosessia ja sen tutkimisen kautta adoptioprosessia on mahdollista kehittää (Mounts & Bradley 2020, 34). Adoptioon liittyvä tutkimus kuitenkin osoittaa, että adoptioneuvonnan ja -valmennuksen tutkimus on vähäistä ja lisätutkimukselle on selkeä tarve (mm. Lee ym. 2017, Drozd ym. 2018, Bergsund ym. 2018). Tutkimuksen niukkuus näkyy myös tässä tutkielmassa vähäisten löydösten muodossa. Lisäksi aineistoa koostaessani, löysin useita tutkimuksia samoilta kirjoittajilta. Tämäkin johtunee vähäisestä kokonaismäärästä adoptioneuvonnan tutkimuksen parissa. Pyrin valikoimaan artikkeleita, jotka tarkastelevat aiheitani toisistaan erilaisista tulokulmista, mutta samojen kirjoittajien julkaisujen valitseminen lopulliseen aineistoon voi aiheuttaa vinoumaa tuloksissa. Aihealue on hyvin marginaalinen, joten se selittänee tutkijajoukonkin kapealaisuuden.

Tutkimukset (mm. Lind & Lindgren 2016) toistavat, että lapsen etu on adoptioneuvonnassakin ohjaava tekijä ja perehtyvät muun muassa siihen, millaisena adoptionhakijat kokevat adoptioneuvonnan (mm. Eriksson ym. 2015). Varsinaisessa adoptioneuvonnan vaikutusten tutkimuksessa on kuitenkin suuri puutos (Drozd ym. 2018, 353), joten adoptioneuvonnan ulottuvuuksien pohdinta kirjallisuuskatsauksena toteutetun tutkimuksen kautta ei anna varmaa tietoa siitä, mitkä tekijät todellisuudessa auttavat lapsen etua toteutumaan tulevaisuudessa. Olen etsinyt vastausta tutkimuskysymyksiini pääasiassa sen kautta, millaiset asiat on koettu hyödyllisiksi adoptioneuvonnassa, tai millaisten asioiden oletetaan olevan hyödyllisiä tulevan lapsen edun toteutumista ajatellen. Tässä paikannan oman tutkimukseni luotettavuuden heikkouden, mutta myös jatkotutkimuksen kohteen.

Yksittäisen sosiaalityöntekijän rooli adoptioeuvonnassa arvioijana ja valmentajana vaikuttaa tämän tutkimuksen perusteella olevan merkittävä. Kun arviointi perustuu pitkälti sosiaalityöntekijän ja adoptionhakijan välisiin keskusteluihin, voi tunnelmalla ja esimerkiksi henkilökemioilla olla vaikutus adoptioeuvonnan perusteella saatuun lopputulokseen. Lisäksi adoptioeuvontaa voi antaa adoptioihin erikoistunut adoptio-toimisto tai kunnan oma sosiaalihuolto (STM, 2013, 29). Adoptioeuvontaa antavan sosiaalityöntekijän perehtyneisyys adoptioihin voi siis olla vaihtelevaa. Tämä vaihtelevuus vaikuttanee myös adoptioeuvonnan vaikuttavuuden tutkimukseen, sillä prosessin sisältö voi jossain määrin vaihdella sosiaalityöntekijästä riippuen. Näin ollen pohdin, voisiko adoptioeuvonta ja siihen sisältyvä arviointi noudattaa Suomessa tai globaalistikin yhdenmukaisempaa ja strukturoidumpaa kaavaa arvioinnin yhtenäistämiseksi. Suomessa adoptioeuvontaa antaville sosiaalityöntekijöille on olemassa STM:n opas (2013), mutta se on vain ohjaava kokonaisuus. Myös Ruotsissa adoptioeuvontaa ohjaa käsikirja (*Adoption. Handbook for the Swedish Social Services*), mutta sekin sisältää metodeja pääasiassa tiedonkeruuseen eikä varsinaiseen arviointiin (Lind & Lindgren 2016, 54).

Muun muassa Kanadan Ontariossa on standardoidusti käytössä adoptionhakijoiden ja sijaisvanhempien arviointiin strukturoitu menetelmä SAFE (*the Structured Analysis Family Evaluation*), jonka pohjalta kotiselvitys kirjoitetaan (Adoption Council of Ontario, 2021). SAFE koostuu kuudesta osasta, sisältäen muun muassa kyselyjä tiedonkeruun tueksi ja pisteytysjärjestelmän riskienarviointiin. SAFE mahdollistaa yhtenäisemmän ja objektiivisemmän ammatillisen arvioinnin tekemisen adoptionhakijoista riippumatta sosiaalityöntekijän kokemuksesta. (Crea ym. 2009, 83, 95–96.) Pohdin vaikuttaisiko standardoitu menetelmä itse adoptioprosessin keston lyhentävästi, ja sitä kautta adoptionhakijoiden turhautumisen tunteisiin vähentävästi. Selkeä malli ja tapaamiskertojen määrän sekä neuvontajakson keston määrittely, voisivat helpottaa adoptionhakijoiden epävarmuutta. Tämä voisi tukea hyvän vuorovaikutussuhteen syntymistä sosiaalityöntekijän ja adoptionhakijoiden välille. Vakioitu metodi arviointityöhön saattaisi tuoda myös adoptioeuvonnan vaikuttavuuden tutkimukseen jäsenyyttä jokaisen adoptioeuvontaprosessin muodostuessa samoista elementeistä.

LÄHTEET

Adoptiolaki (22/2012)

Adoption Council of Ontario 2021. Adoption Homestudy.
<https://www.adoption.on.ca/adoption-homestudy>. Viitattu 20.2.2021.

Aveyard, H. 2010. *Doing a Literature Review in Health and Social Care: A Practical Guide* (2nd Edition) London: McGraw-Hill Education.

Baden, A., Gibbons, J. L., Wilson, S. L. & McGinnis, H. 2013. International Adoption: Counseling and the Adoption Triad, *Adoption Quarterly* 16(3–4), 218–237.

Bergsund, H. B., Drozd, F., Hansen, M. B. & Jacobsen H. 2018. Pre-adoption Training: Experiences and Recommendations from Adoptive Parents and Course Trainers. *Children and Youth Services Review* 95(12), 282–289.

Crea, T. M., Barth, R. P., Chintapalli, L. & Buchanan R. L. 2009. Structured Home Study Evaluations: Perceived Benefits of SAFE Versus Conventional Home Studies. *Adoption Quarterly* 12(2), 78–99.

Drozd, F.; Bergsund, H. B.; Hammerstrom, K. T.; Hansen, M. B. & Jacobsen, H. 2018. A Systematic Review of Courses, Training, and Interventions for Adoptive Parents. *J Child Fam Stud* 27(2), 339–354.

Eriksson, P. 2014. Tunteet adoptioeuvonnassa. Teoksessa: Koskinen, M.; Sarkkinen, S.-M. ja Svala, M. (toim.). *Kansainvälinen adoptio Suomessa. Tutkimusnäkökulmia adoptioon*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 31–52.

Eriksson, P. K., Elovainio M., Mäkipää, S., Raaska, H., Sinkkonen, J. & Lapinleimu, H. 2015. The Satisfaction of Finnish Adoptive Parents with Statutory Pre-adoption Counselling in Inter-country Adoptions. *European Journal of Social Work* 18(3), 412–429.

Eriksson, P. 2016a. Prospective adoptive parents within pre-adoption services: An interplay of emotions and power in social interaction. Helsinki: University of Helsinki.

Eriksson, P. 2016b. Fear of loss of a wanted child: emotional accounts of Finnish prospective adoptive parents in pre-adoption services. *Adoption & Fostering* 40(3), 209–218.

Eriksson, P. 2017. Putting one's best foot forward: Finnish adoptive parent's strategic interaction in statutory pre-adoption services. *Qualitative Social Work* 18(2), 325–340.

Eurooppalainen yleissopimus lasten adoptiosta (SopS 39/2012)

Haagin yleissopimus kansainvälisestä adoptiosta (1993)

Hallituksen esitys Eduskunnalle adoptiota koskevan lainsäädännön uudistamiseksi sekä lasten adoptiota koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen hyväksymiseksi ja laiksi sen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta (HE 47/2011)

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2016. Tutki ja kirjoita (21. painos). Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Hotari, K.-E.; Oranen, M. & Pösö, T. 2009. Lapset lastensuojelun osallisina. Teoksessa: Bardy, M. (toim.). Lastensuojelun ytimissä. E-kirja. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 149–164.

Kumpumäki, T. 2013. Kotiin Suomeen. Teoksessa: Timonen, P. (toim.). Adoptio – lapsen etu? Helsinki: Lastensuojelun Keskusliitto, 108–133.

Lee, B. R., Kobulsky J. M., Brodzinsky, D. & Barth R. 2017. Parent Perspectives on Adoption Preparation: Findings from the Modern Adoptive Families Project. *Children and Youth Services Review* 85(1), 63–71.

Lind, J. & Lindgren, C. 2016. Displays of Parent Suitability in Adoption Assessment Reports. *Child & Family Social Work* 22 (1), 53–63.

Miller, L.C, Pérouse de Montclos M.-O. & Sorge F. 2016. "Special Needs Adoption in France and USA 2016: How Can We Best Prepare and Support Families?" *Neuropsychiatrie De L'enfance Et De L'adolescence* 64(5), 308–316.

Muukkonen, T. 2009. Lapsen kohtaamis- ja prosessiosallisuus. Teoksessa: Bardy, M. (toim.). Lastensuojelun ytimissä. E-kirja. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 133–143.

Noordegraaf, M., Van Nijnatten, C. & Elbers, E. 2010. Assessing and Displaying Suitability for Adoptive Parenthood: A Conversation Analysis of Relationship Questions and Answers. *Text & Talk: An Interdisciplinary Journal of Language, Discourse & Communication Studies* 30(3), 289–309.

Palacios, J., Brodzinsky, D. M., Johnson, D. E., Martinez-Mora, L., Selwyn, J., Adroher, S., Grotevant, H. D., Juffer, F., Muhamedrahimov, R. J., Simmonds, J. & Tarren-Sweeney, M. 2019. Adoption in the Service of Child Protection: An International Interdisciplinary Perspective. *Psychology, Public Policy, and Law* 25(2), 57–72.

Parviainen, H. 2014. Adoptio muuttuva luonne Suomessa. Teoksessa: Koskinen, M.; Sarkkinen, S.-M. & Svala, M. (toim.). Kansainvälinen adoptio Suomessa. Tutkimusnäkökulmia adoptioon. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 15–30.

Parviainen, H. 2019. Lapsen osallisuus Suomen adoptiolainsäädännössä – lainsäädännön muutosten ja niiden historiallisten syiden tarkastelua osallisuusnäkökulmasta. *J@argonia: kulttuurin tutkimuksen portaali* 17(34), 137–158.

Pasanen, K. & Tervonen-Arnkil, K. 2013. Avoimuutta adoptioon – yhteys voi säilyä. Teoksessa: Timonen, P. (toim.) 2013. Adoptio – lapsen etu? Helsinki: Lastensuojelun Keskusliitto, 51–87.

Pösö, T. 2013. Adoptio lastensuojeluna. Teoksessa: Timonen, P. (toim.) Adoptio – lapsen etu? Helsinki: Lastensuojelun Keskusliitto, 34–50.

- Rotabi, K. & Gibbons, J. 2012. Does the Hague Convention on Intercountry Adoption Adequately Protect Orphaned and Vulnerable Children and Their Families? *J Child Fam Stud* 21(1), 106–119.
- Ruohio, H. 2017. *Painettu kirja julkaistu 2016. Suomalaiset kansainvälisesti adoptoidut. Perheeseen ja kansaan kuuluminen.* Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisuja 119.
- Salminen, A. 2011. *Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin.* Vaasa: Vaasan yliopiston julkaisuja.
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2013. *Adoptioeuvonta. Opas adoptioeuvonnan antajille.* Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2013:21. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Suomen virallinen tilasto (SVT) 2019. *Adoptiot.* Helsinki: Tilastokeskus. http://www.stat.fi/til/adopt/2019/adopt_2019_2020-08-20_tie_001_fi.html. Viitattu 20.12.2020.
- Wirzén, M. & Čekaitė, A. 2021. Assessing and assisting prospective adoptive parents: Social Workers' communicative strategies in adoption assessment interviews. *Qualitative Social Work* 0(0), 1–21.
- Wirzén, M. & Lindgren, C. 2020. 'It Shouldn't Just Be These Kinds of Sunshine Stories': Social Workers' Discussion of 'past Difficulties' as a Key Theme in Adoption Assessment Interviews. *European Journal of Social Work* 23, 1–13.
- YK:n yleissopimus lasten oikeuksista (60/1991)

LIITTEET

LIITE 1. Aineistoon valikoituneet artikkelit

Tekijä(t)	Artikkelin nimi, julkaisuvuosi, vertaisarvioitu*	Julkaisupaikka	Hakutapa
Baden, A., Gibbons, J. L., Wilson, S. L. & McGinnis, H.	International Adoption: Counseling and the Adoption Triad 2013*	Adoption Quarterly	Taustoituksen yhteydessä (JYKDOK, kansainväliset e-aineistot)
Bergsund, H. B., Drozd, F., Hansen, M. B. & Jacobsen H.	Pre-adoption training: Experiences and recommendations from adoptive p Children and Youth Services Review arents and course trainers 2018*	Children and Youth Services Review	Haku Google Scholarista
Eriksson, P. K.	Fear of loss of a wanted child: emotional accounts of Finnish prospective adoptive parents in pre-adoption services 2016*	Adoption & Fostering	JYKDOK (haku kansainvälisistä e-aineistoista)
Eriksson, P. K.	Putting one's best foot forward: Finnish prospective parent's strategic interaction in statutory pre-adoption services 2017*	Qualitative Social Work	Taustoituksen yhteydessä (JYKDOK, kansainväliset e-aineistot)
Eriksson, P. K., Elovainio M., Mäkipää, S., Raaska, H., Sinkkonen, J. & Lapinleimu, H.	The satisfaction of Finnish adoptive parents with statutory pre-adoption counselling in intercountry adoptions 2015*	European Journal of Social Work	Haku Google Scholarista
Lee, B. R., Kobulsky, J. M., Brodzinsky, D. & Barth, R. P.	Parent perspectives on adoption preparation: Findings from the Modern Adoptive Families project 2017*	Children and Youth Services Review	JYKDOK (haku kansainvälisistä e-aineistoista)

Lind, J. & Lindgren, C.	Displays of parent suitability on adoption assessment reports 2016*	Child & Family Social Work	JYKDOK (haku kansainvälisistä e-aineistoista)
Miller, L. C., Pérouse de Montclos, M.-O. & Sorge, F.	Special needs adoption in France and USA 2016: How can we best prepare and support Families? 2016*	Neuropsychiatrie de l'enfance et de l'adolescence	Taustoituksen yhteydessä (haku Google Scholarista)
Mounts, B. & Bradley, L.	Issues Involving International Adoption 2020*	The Family Journal: Counseling and Therapy for Couples and Families	JYKDOK (haku kansainvälisistä e-aineistoista)
Noordegraaf, M., Van Nijnatten, C. & Elbers, E.	Assessing and displaying suitability for adoptive parenthood: a conversation analysis of relationship questions and answers 2010*	Text & Talk	JYKDOK (haku kansainvälisistä e-aineistoista)
Palacios, J., Brodzinsky, D. M., Johnson, D. E., Martinez-Mora, L., Selwyn, J., Adroher, S., Grotevant, H. D., Juffer, F., Muhamedrahimov, R. J., Simmonds, J. & Tarren-Sweeney, M.	Adoption in the Service of Child Protection: An International Interdisciplinary Perspective 2019*	American Psychological Association	Taustoituksen yhteydessä (haku Google Scholarista)
Wirzén, M. & Čekaitė A.	Assessing and assisting prospective parents: Social workers' communicative strategies in adoption assessment interviews 2021*	Qualitative Social Work	Haku Google Scholarista
Wirzén, M. & Lindgren, C.	'It Shouldn't Just Be These Kinds of Sunshine Stories': Social Workers' Discussion of 'past Difficulties' as a Key Theme in Adoption Assessment Interviews 2020*	European Journal of Social Work	Haku Google Scholarista